

SVATÝ STOLEC A ČESKOSLOVENSKO

I.

EDICE DOKUMENTŮ
Z LET 1920–1922

Marek Šmíd
Daniel Atanáz Mandzák
Eva Hajdinová
editoři

Svatý stolec a Československo I.

Edice dokumentů z let 1920–1922

**Marek Šmíd, Daniel Atanáz Mandzák
a Eva Hajdinová (editoři)**

Recenzovali:

prof. PhDr. PaedDr. Pavel Marek, Ph.D.

prof. PhDr. Róbert Letz, Ph.D.

Vydala Univerzita Karlova,

Nakladatelství Karolinum

Ovocný trh 560/5, 116 36 Praha 1

www.karolinum.cz

Praha 2022

Redakce Josef Lesák

Grafická úprava a sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vytiskla tiskárna Nakladatelství Karolinum

Vydání první

© Univerzita Karlova, 2022

© Marek Šmíd, Daniel Atanáz Mandzák

a Eva Hajdinová, 2022

ISBN 978-80-246-4924-5

ISBN 978-80-246-4925-2 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Obsah

Slavnostní předmluva	/9
Poděkování	/10
Ediční úvod	/11
Seznam zkratk	/16

Úvodní studie: <i>Československo-vatikánské diplomatické styky v letech 1920–1922</i>	/19
---	-----

Dokumenty z fondu Archivu Ministerstva zahraničních věcí České republiky, Politické zprávy – Vatikán, 1920–1922	/59
---	-----

1. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 31. března 1920 /61
2. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 22. dubna 1920 /71
3. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 21. května 1920 /88
4. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 11. června 1920 /95
5. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 1. července 1920 /98
6. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 24. července 1920 /108
7. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 17. srpna 1920 /114
8. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 30. srpna 1920 /118
9. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 24. září 1920 /125
10. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 20. října 1920 /132
11. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 11. listopadu 1920 /140
12. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 4. prosince 1920 /147
13. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 18. prosince 1920 /156

14. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 3. ledna 1921 /163
15. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 28. února 1921 /172
16. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 16. března 1921 /194
17. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 12. dubna 1921 /201
18. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 30. dubna 1921 /209
19. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 1. června 1921 /217
20. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 3. července 1921 /229
21. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 31. července 1921 /248
22. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 1. září 1921 /260
23. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 30. září 1921 /268
24. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 31. října 1921 /281
25. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 30. listopadu 1921 /300
26. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 3. ledna 1922 /308
27. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 27. ledna 1922 /321
28. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 3. března 1922 /334
29. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 3. dubna 1922 /347
30. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 6. května 1922 /360
31. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 31. května 1922 /363
32. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 28. června 1922 /379
33. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 1. srpna 1922 /393
34. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví ze dne 15. srpna 1922 /402

35. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví
ze dne 1. září 1922 /411
36. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví
ze dne 30. září 1922 /425
37. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví
ze dne 31. října 1922 /431
38. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví
ze dne 30. listopadu 1922 /441
39. souhrnná politická zpráva vatikánského vyslanectví
ze dne 31. prosince 1922 /453
40. bilanční zpráva vatikánského vyslanectví shrnující
vývoj vzájemných vztahů z let 1920–1921
ze dne 5. prosince 1921 /463

Přílohy /487

Výběrový soupis pramenů a literatury k československo-vatikánským
diplomatickým stykům v letech 1920–1922 /493

Jmenný rejstřík /502

English summary /511

Medailonky editorů /513

Slavnostní předmluva

Rozsáhlá edice dokumentů nazvaná *Svatý stolec a Československo* je výstupem badatelské práce tria historiků, kteří se dlouhodobě a systematicky věnují papežské diplomacii, resp. československo-vatikánským vztahům. Představuje kritickou edici československých dokumentů diplomatické korespondence, jejíž první díl se zaměřuje na vztahy Československé republiky se Svatým stolicem v letech 1920–1922.

Výběrová edice dokumentů vychází primárně z fondu Politické zprávy – Vatikán, uloženého v Archivu Ministerstva zahraničních věcí České republiky v Praze, a obsahuje čtyři desítky přepsaných, komentovaných a kontextualizovaných dokumentů. Předchází jí úvodní studie, jež uvozuje editované souhrnné zprávy československých velvyslanců u Svatého stolce. Autoři si kladou za cíl kriticky zhodnotit dokumenty, které do pražského ústředí ministerstva zahraničí přicházely z našeho zastupitelského úřadu akreditovaného při Svatém stolci v období první a druhé Československé republiky.

Měl jsem možnost velkou část zmíněného archivního fondu pročíst, když jsem se v roce stého výročí vzniku Československa připravoval na svou současnou diplomatickou misi u Svatého stolce. Nalezl jsem tam spoustu zajímavých informací a námětů k přemýšlení a už tehdy jsem si říkal, že by stálo za to zprostředkovat aspoň část těchto cenných pramenů těm, kteří se do ministerského archivu v Černínském paláci nedostanou, a přesto by se chtěli o vývoji vztahů naší země s ústředím katolické církve dovědět více.

Velmi mě proto potěšila zpráva, že se pod editorskou taktovkou docenta Marka Šmída připravuje v Nakladatelství Karolinum vydání edice *Svatý stolec a Československo*, která se nyní dostává ke čtenářům. Jedná se o velmi záslužný počín, jež jistě ocení nejen znalci oboru, ale i mnozí další z řad širší veřejnosti zajímající se o problematiku československo-vatikánských vztahů.

Přestože na tomto poli byl už našimi historiky odveden kus dobré a poctivé práce, stále na něm ulpívají nánosy mýtů, předsudků, zkreslení a nepochopení. Zaslouží si proto naši podporu každá seriózní snaha historické vědy o novou analýzu a interpretaci poměrně komplexní relace Československo–Vatikán na základě dostupných archivních materiálů. Věřím zároveň, že edice podníká další zájem o studium a pochopení novodobých vztahů naší země se Svatým stolicem.

Václav Kolaja,
český velvyslanec u Svatého stolce

Poděkování

Na tomto místě bychom chtěli poděkovat všem pracovníkům Archivu Ministerstva zahraničních věcí České republiky v Praze za jejich vstřícnost a obětavost, s nimiž k nám během našich návštěv v badatelně zmíněného archivu přistupovali. Za cenné připomínky děkujeme rovněž lektorům tohoto svazku, panu profesorovi Pavlu Markovi a panu profesorovi Róbertu Letzovi. Náš dík patří současně našim rodinám, bez jejichž lásky, podpory a porozumění by tato práce nikdy nevznikla.

Marek Šmíd, Daniel Atanáz Mandzák a Eva Hajdinová

Ediční úvod

Předkládaná edice přináší první svazek nové ediční řady souhrnných diplomatických zpráv československého vyslanectví u Svatého stolce v éře první republiky. Tyto dokumenty, uchované především v Archivu Ministerstva zahraničních věcí České republiky, jsou poměrně známé a citované v kruzích odborné historické veřejnosti. Jako ucelenému korpusu jim však doposud nebyla věnovaná zasloužená systematická badatelská pozornost, což se projevuje v jejich ne zcela dostatečném využívání.¹

Jmenování československého vyslance u Svatého stolce znamenalo pro každého držitele tohoto úřadu pravidelné reportování o poměrech a událostech z Vatikánu a průběhu vzájemných diplomatických jednání v podobě periodických, souhrnných či mimořádných zpráv. Písemnosti vzešlé z činnosti československého vyslance tvoří rozsáhlou diplomatickou korespondenci, obsahující kromě zpráv řadu dalších dokumentů – memoranda, oficiální nóty, záznamy rozhovorů z různých jednání, výstřižky či souhrnný přehled z denního vatikánského a italského tisku atd. –, které byly ministerstvu zahraničních věcí zasílány samostatně či tvořily přílohy zmíněných pravidelných politických zpráv. Pro jejich rozsáhlost a různorodost nelze bohužel uvedené přílohy v rámci této edice publikovat. V textu editovaných zpráv jsme ponechali zmínky vyslanců o nich (např. příloha č. 2), nejsou však nijak editorsky specifikovány v poznámkovém aparátu. Většina těchto příloh se následnou úřední manipulací oddělila od samotných zpráv a je dnes uložena v jiných sekcích Archivu Ministerstva zahraničních věcí či v dalších archivech. Některé přílohy se zároveň nedochovaly, byly skartovány apod.

Editoři svazku proto zvolili variantu výběrové edice tvořené souhrnnými periodickými zprávami, které v *de facto* pravidelném měsíčním intervalu rekapitulovaly činnost československého vyslance a referovaly o vývoji československo-vatikánských vztahů. Kromě již zmíněné periodicity mají tyto dokumenty též ucelenou formální podobu a strukturu. První svazek ediční řady obsahuje 39 souhrnných zpráv z let 1920–1922, jež doplňuje bilanční zpráva Kamila Krofta ze dne 5. prosince 1921, která měla posloužit ministerstvu zahraničních věcí, stejně jako Kroftovu nástupci Václavu Pallierovi jako shrnující přehledná informace o Svatém stolci a dosavadním jednání Československa s ním.

1/ Některé zprávy či výňatky z nich byly dříve publikovány například v edici Kamil Krofta: *Diplomatický deník 1919–1922*, ed. Jindřich Dejmek, Praha 2009 a dílčím způsobem rovněž v edici Marek Šmíd et al. (ed.): *Československo a Svatý stolec III. Diplomatická korespondence a další dokumenty (1917–1928). Výběrová edice*, Praha 2015.

Zprávy československého vyslanectví u Svatého stolce jsou dnes uloženy především v Archivu Ministerstva zahraničních věcí, ve fondu Politické zprávy – Vatikán 1920–1939. Kopie, opisy, někdy však též originály těchto zpráv jsou dochovány rovněž v jiných fondech ministerstva zahraničí, především ve fondu Zastupitelský úřad Vatikán 1920–1939, neboť tyto dokumenty byly zasílány v několika vyhotovených kopiích a směřovány ústředím do různých odborů ministerstva. V některých případech putovaly kopie a opisy zpráv vatikánského vyslanectví také do Kanceláře prezidenta republiky.² Také například ministerstvo školství a národní osvěty získávalo některé tyto kopie zpráv, neboť se vyjadřovalo k majetkovým záležitostem církve, nejen k záležitostem platů duchovních, ale též k církevním statkům, například ve věci provedení záboru církevního majetku apod. Pozdější archivní manipulací se některé zprávy dostaly v různých formách vyhotovení též do Archivu T. G. Masaryka ve správě Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd České republiky, a to především do fondů T. G. Masaryk a Edvard Beneš. Tato kritická edice vychází z výzkumu pramenů uložených v AMZV.

Edice se metodicky opírá o zásady pro vydávání novověkých pramenů.³ Publikované zprávy jsou uspořádány chronologicky, očíslovány a doplněny vědeckokritickým poznámkovým aparátem. Každý dokument je opatřen záhlavím obsahujícím místo vzniku zpráv, dataci a českou anotaci, jež uvádí číslo souhrnné zprávy, jméno a funkci jejího původce a stručně zachycuje obsah publikované písemnosti. Průvodní formuláře zpráv, např. záhlaví, adresu či informace o rozeslaných kopiích, nepublikujeme, vyjímaje tzv. jednací číslo, které sloužilo k identifikaci a zařazení spisu. Údaje z formulářů jsou zachyceny vždy v první textové poznámce každé zprávy. Na vlastnoruční podpis autora u strojopisu upozorňujeme kurzivou a textovou poznámkou. Při práci s dokumenty jsme upřednostňovali originální vyhotovení. V případech, kdy nebyl k dispozici originál, jsme užili jako výchozí pramen dochované kopie (průpis, průklep) či dodatečně vzniklé opisy zpráv. Formu dochování pramenů uvádíme v legendě za každým dokumentem jako součást vnějšího popisu písemnosti. Některé zprávy se dochovaly zároveň jako rukopisné koncepty i jako strojopisné originály. Tuto informaci též přikládáme.

Přepis a jazykovou úpravu dokumentů jsme prováděli v souladu s pravidly pro přepis historických dokumentů. V zásadě jsme využívali současnou platnou pravopisnou normu. Dokumenty jsou opatřeny textovými a věcnými poznámkami. Textové komentáře jsou výsledkem textové kritiky a jsou označeny

2/ Archiv Kanceláře prezidenta republiky, fond KPR – protokol T, sign. T 32/21, k. 21–23, Vatikán – zprávy vyslanectví ČSR – č. I. 1921–1922, Vatikán – zprávy vyslanectví ČSR – č. II. 1923–1924, Vatikán – zprávy vyslanectví ČSR – č. III. 1925–1926, Vatikán – zprávy vyslanectví ČSR – č. IV. 1927–1930, Vatikán – zprávy vyslanectví ČSR – č. V. 1931–1939.

3/ Ivan Štoviček et al.: *Zásady pro vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti*, Praha 2002.

písmeny latinské abecedy. Přinášejí údaje o záhlaví dokumentu, například adrese a přítomnosti vnějších formálních prvků zpráv, jako použití úředního razítka vyslanectví apod. Dále slouží k překladu a objasnění významu některých cizojazyčných, přejatých a zastaralých výrazů. Textovou poznámku s překladem nevkládáme tam, kde sám pisatel v textu použil svůj vlastní překlad cizího výrazu či pasáže. Použité věcné poznámky přinášejí výsledky historické kritiky obsahu dokumentů. Jsou označeny arabskými číslicemi. Objevují se v nich zpřesnění a výklady faktů a událostí a slouží k identifikaci osob, přičemž vlastní jména jsou opatřena biografickým medailonkem na prvním místě jejich výskytu v edici. Věcné poznámky jsou vypracovány s ohledem na všechny editované dokumenty, jsou proto vzájemně provázány. Věcné vysvětlivky obsahují tudíž i referenční poznámky, v nichž je odkazováno na čísla poznámek s daným výkladem faktů na prvním místě výskytu.

Periodické zprávy vyslanectví obsahují též odkazy na odeslané mimořádné zprávy či na jiné výše uvedené diplomatické písemnosti určené pro ministerstvo zahraničních věcí v Praze. Na tyto písemnosti či na přípisy zahraničního ministerstva adresované československé legaci a jejich bližší obsah z důvodu omezeného prostoru této edice v poznámkách zvláště neodkazujeme.

Zjevné písařské či tiskové chyby, scházející interpunkce a pravopisné chyby byly opraveny bez zvláštního vyznačení jak v českém, tak v cizojazyčném textu. (V italských i francouzských slovech byly opraveny akcenty (e > è, c > ç, á > à, ó > ò apod.) Do stylu zpráv nebylo zasahováno, ponechán byl slovosled či dobové jazykové zvláštnosti („codex“ na místo dnes běžněji používaného „kodex“; „dobré zdání“ na místo „dobrodzání“; dále „myšlénka“, „pochopuji“, „arci“, „systemizování“ atd.). Na stylistické chyby a prohřešky proti jazykové normě či logice věty se upozorňuje v textu znakem [!]. Nejisté čtení vyznačujeme znakem [?]. Různou podobu zvýrazněného textu v dokumentech (strojopisné podtržení, prostrkané písmo, kurziva, jiná velikost písma) jsme sjednotili na podtržený text. Názvy novin a časopisů uvedené v textu zpráv byly ponechány beze změn, většinou bez kurzivy a někdy jen ve zkrácené podobě (např. Osservatore, Corriere). Seznam všech citovaných tiskovin v jejich správném a plném znění je přiložen k seznamu zkratk.

V češtině běžně i méně užívané zkratky nebo zkrácená slova jsme nerozepisovali (čs., mez./mezin., p., pí, posl., R.Č.S., m. p., P., apošt., titul., diec. atd.), pouze jsme sjednotili jejich psaní s přihlédnutím k současným pravidlům (např. a. j. > aj.; a. t. d. > atd.; a. t. p. > atp.; ku př. > kupř.; t. j. > tj.; t. z. v. > tzv.). Další zkratky používané běžně v historických odborných textech nebyly rozepisovány (např. ČSR, ČSL, NS, SHS). Jen v těch případech, kdy zkratka nebyla jednoznačná a mohla by se číst v několika významech, byla podle kontextu rozepsána v hranatých závorkách. Rozlišné psaní titulu „monsignore“ (Msg., Msgr., Msgre., Mons.) bylo sjednoceno na Mons., tedy formu, již pisatelé zpráv používali nejčastěji. Tento titul duchovních byl v do-

bových textech psán převážně s velkým písmenem pro vyjádření úcty, editoři jej proto ponechali s velkým „M“. Obdobně bylo sjednoceno různé psaní titulu „doktor“ (Dr., dru., drem) na „dr.“. V textu jsme zrušily lomítkové závorčky // a pozměnili je na závorčky jednoduché ().

Psaní vlastních jmen kolísá především u místních a zeměpisných názvů. Jejich původní tvar přepisujeme podle v současnosti platné pravopisné normy (Poruří > Porúří; Brussel > Brusel; Waršava > Varšava). Nesprávné psaní zeměpisných názvů jsme sjednotili a opravili bez vyznačení (např. Itálie > Itálie; Rjeka > Rijeka). Naopak jsme v textu ponechali některé významově specifické dobové výrazy (např. v Uhřích, v Uhrách, ve Freiburgu atd.). Psaní malých a velkých písmen jsme upravili podle v současnosti platné pravopisné normy (např. Střední Evropa > střední Evropa; Redemptoristi > redemptoristi, Jezuiti > jezuiti; Společnost Národů > Společnost národů; svatá Stolice > Svatá stolice). Písařské chyby ve jménech osob jsme v textu opravovali do správné podoby bez vyznačení. Vyskytovaly se vesměs drobné překlipy, např. chybějící zdvojená souhláska (Ceretti > Cerretti), chybějící délka samohlásky (Takacs > Takács), dále dobový fonetický přepis souhlásky „j“ (Nyaradi > Njarady), srbochorvatského měkkého „č“ (Bakotich > Bakotić) či jiné nepřesnosti (Jantauš > Jantausch; Poljakoff, Poliakofof > Poljakov; Skrzinsky > Skrzyński; Hiro Hito > Hirohito; Szeptycki > Šeptycki). Složená jména osob, jako např. S. Poljakov-Litovcev, F. Borgongini Duca, Z. V. Halka-Ledóchowski či R. Merry del Val y Zulueta, se ve zprávách vyskytují ve zkrácené podobě (Poljakov, Borgongini, Ledóchowski, Merry del Val). Tyto zkrácené formy jmen nerozepisujeme, vyjímaje jejich rozepisování v záhlaví zpráv.

V textu zpráv byly dále opraveny zdvojené souhlásky v psaní slov cizího původu (např. afféra, affaire > aféra; medaille > medaile; alliance > aliance; professor > profesor; officiální > oficiální; kollegium > kolegium; misse > mise, atd.). Obdobně jsme upravili psaní „s“, „z“ uprostřed slova (president > prezident; universita > univerzita; salesiáni > saleziáni; organisace > organizace; krise > krize; representant > reprezentant atd.) a dále psaní předložek (se stanoviska > ze stanoviska; s obou stran > z obou stran; s hlediska > z hlediska). Rovněž jsme přizpůsobili v současnosti platné jazykové normě psaní „z“, „s“ na počátku slov (např. zblížení > sblížení; súčasnit se > zúčastnit se; sjistit > zjistit) a psaní „th“ > „t“ (např. metoda > metoda; these > teze; kathedrála > katedrála). Stejně tak byly pozměněny dnes již nepoužívané zastaralé tvary (např. nelojalní > neloyalní; zfoederalisovat > zfederalizovat; officiální > oficiální; eventuelní > eventuální; materielní > materiální; prestýž > prestiž, napjetí > napětí atd.) Pravidlům jsme přizpůsobili též psaní příslovečných spřežek (např. konec konců > koneckonců; k vůli > kvůli; ku předu > kupředu; na vzájem > navzájem; z počátku > zpočátku; po případě > popřípadě; při tom > přitom; na to > nato) a spojovníků (mezinárodně-právním > mezinárodněprávním). Sjednotili jsme rovněž nestandardní a kolísavé

psaní kvantitativní samohlásek (např. disciplina > disciplína; forum > fórum; nota > nóta; konklave > konkláve).

Ve zprávách se vyskytují i alternativní pojmenování, např. Svatá stolice, Liga národů či Svaz národů. V těchto případech ponecháváme označení v původní podobě. V textu hojně používané zlomky při popisu časových údajů byly převedeny do slovní podoby. (v ½ 5 > v půl páté; ve ¾ 6 > ve tři čtvrtě na šest). Zároveň různopsaní data zpráv arabskými či římskými číslicemi bylo sjednoceno na slovní označení jednotlivých měsíců. Edici uzavírá jmenový rejstřík obsahující jména ze všech publikovaných zpráv, z úvodní studie a z anglického resumé.

Politické zprávy československého vyslanectví jsou pramenem úřední povahy. Nepředstavují však zdaleka pouze strohý výčet vykonaných audiencí, seznam předaných nót či memorand a popis vzájemných jednání, ale nabízejí kritickou analýzu vatikánských poměrů a rovněž stanovisek ostatních zahraničních legací působících u papežského dvora. Jejich pisatelé v letech 1920–1922, vyslanci Kamil Krofta, Václav Pallier a chargé d'affaires Miloslav Niederle, v nich dokládají svůj mezinárodní rozhled, smysl pro kritický úsudek a zároveň úsilí využít zisku cenných oficiálních i neoficiálních informací k prospěchu své vlasti. Již v těchto prvních zprávách nově ustanoveného československého vyslanectví lze cítit snahu jeho představitelů dosáhnout navzdory krátké existenci Československa jeho plného uznání a mezinárodní prestiže v evropských diplomatických kruzích. Z textu tak vyvstávají jasné preference, respektive klíčové vztahy a vazby mladé Československé republiky ke skupině dohodových mocností a s nimi spřátelených států. Zprávy ovšem zároveň přinášejí osobité svědectví pisatelů, jež nepostrádá mnohé z jejich osobních pocitů či spontánních reakcí, čímž nijak neumenšují svou výpovědní hodnotu. Soustavné využití a analýza těchto pramenů nabízí bezesporu mnohá zpřesnění a zajímavé závěry.

Eva Hajdinová

Seznam zkratk

AA. EE. SS.	Affari Ecclesiastici Straordiar
AAV	Archivio Apostolico Vaticano
adm.	administrativní
aj.	a jiní/é
AMZV	Archiv Ministerstva zahraničních věcí
ap., apošt.	apoštolský
apod.	a podobně
arcibis., arcibisk., arcib.	arcibiskup/arcibiskupský
atd.	a tak dále
bisk.	biskup
č. j.	číslo jednací
čís.	číslo
čl.	článek
čs., čsl.	československý
ČSR	Československá republika / Československo
dopol.	dopoledne
dr.	doktor
event.	eventuální/ě
f.	folio
ff.	folia
fj.	francouzský jazyk
frs.	franky
hod.	hodina
it.	italský/y
kard.	kardinál
kart.	karton
Kč/kč	korun československých
kupř.	kupříkladu
lat.	latinský/y
Mons.	Monsignor
MÚA AV ČR	Masarykův ústav a archiv Akademie věd České republiky
nar.	narozený
odpol.	odpoledne
p.	pan
P.	Páter
p. i.	per interim
pí	paní
pol.	politický/á [zpráva]
posl.	poslanec

pp.	páni poslanci
práv.	právní/ě
prof.	profesor
příl.	příloha
r.	rok
R.Č.S.	Republika Československá
Sb. z. a n.	Sbírka zákonů a nařízení
SĽS	Slovenská ľudová strana
SHS	Království Srbů, Chorvatů a Slovinců
srov.	srovnej
SSSR	Sovětský svaz
str.	strana
sv., Sv.	svatý
tj.	to jest
t. r.	tohoto roku
t. ř.	tak řečený
ř. z.	říšský zákoník
USA	Spojené státy americké
V. E. R.	Votre Excellence Révérendissime, česky Vaše nejctihodnější Excelence
v. r.	vlastní rukou
zejm.	zejména
zvl.	zvláště

Seznam cizojazyčných tiskovin vyskytující se ve zprávách

<i>Avanti</i>	<i>Messaggero</i>
<i>L'Action Française</i>	<i>L'Osservatore Romano</i>
<i>Corriere d'Italia</i>	<i>Paese</i>
<i>Daily Telegraph</i>	<i>Il Piccolo</i>
<i>Epoca</i>	<i>Popolo Romano</i>
<i>Gazzetta ufficiale</i>	<i>Revue de Paris</i>
<i>Giornale d'Italia</i>	<i>Secolo</i>
<i>Corriere della Sera</i>	<i>Il Tempo</i>
<i>L'Idée nationale</i>	<i>La Tribuna</i>
<i>Journal des Débats</i>	<i>L'Unità Cattolica</i>
<i>La Libertà</i>	

Úvodní studie: Československo-vatikánské diplomatické styky v letech 1920–1922

Úvodní studie rozsáhlé edice *Svatý stolec a Československo I. (1920–1922)* se věnuje diplomatickým stykům Československa a Svatého stolce v období bezprostředně po vzniku Československa na podzim 1918. Převážně na základě materiálů z Archivu Ministerstva zahraničních věcí ČR v Praze rekonstruuje charakter, podobu a proměnu diplomatických styků mladé republiky s ústředím katolické církve v Římě v letech 1920–1922. S ohledem na jejich utváření v meziválečném období se právě v tomto relativně krátkém časovém úseku jedná o mimořádně dramatickou dobu, která ve vztazích Československé republiky a Vatikánu odráží v mnoha ohledech hluboké dědictví habsburské monarchie a současně předjímá četné těžkosti konfliktu katolické církve s totalitními režimy 20. století – nacismem a komunismem – v zemi.

V souvislosti s událostmi na podzim 1918 vnímali církevní představitelé duchovní klima i náboženskou situaci v zemi se značným znepokojením. Zneklidňovaly je totiž vůdčí ideje nového státu, jež vycházely z politického, náboženského a sociálního přesvědčení trojice československých politiků – Tomáše Garrigua Masaryka, Edvarda Beneše a Milana Rastislava Štefánika, kteří neúnavně během celé světové války agitovali za československou věc a přesvědčovali světové politiky o nutnosti rozbití Rakousko-Uherska. Bylo to jejich volání po republikánství namísto zastaralého monarchismu, po sociálním radikalismu podporujícím hospodářský vzestup nejchudších tříd, projevy o katolictví jakožto *překonaném* náboženství, stejně jako čechoslovakismus, předpokládající existenci jednolitého, většinového československého národa v novém státě.

Přes proklamované a někdy i reálné přihlášení části nižšího katolického kléru k národnímu programu nepřinesl vznik Československé republiky pro katolicismus mnoho pozitivního. Tvrdé a násilné, mnohdy nespravedlivé vystupování vůči katolické církvi a všemu katolickému v českých zemích, jako bylo například stržení mariánského sloupu v Praze na Staroměstském náměstí v listopadu 1918, kácení soch světců, obrazoborecké bouře, drancování kostelů a kaplí či odstraňování křížů ze škol a veřejných budov, naplňovalo představitele katolické církve obavami z *pokrokářství*, jež hrozilo plnou silou obrátit se proti katolicismu.

Jak jsme předeslali, úvodní studie se primárně soustředí na pramenný materiál fondu Politické zprávy – Vatikán Archivu Ministerstva zahraničních věcí ČR v Praze, jež doplňuje dalšími českými a vatikánskými archivy i vydávanými dokumenty, které konfrontuje s početnou literaturou, z níž neopomíjí ani starší klasická díla, ani moderní odborné texty.

* * *

První kroky k oficiálnímu navázání diplomatických styků Svatého stolce a Československa byly učiněny již v prvním roce existence republiky. Tehdy totiž papež Benedikt XV. uznal legitimitu nástupnických států střední Evropy a vyzval jejich představitele k navázání diplomatických styků se Svatým stolicem, a to prostřednictvím apoštolského nuncia ve Vídni Teodora Valfrè di Bonza.¹

Na konci února 1919 přicestoval do nedávno vzniklého Československa zmíněný apoštolský nuncius Teodoro Valfrè di Bonzo, aby se dne 3. března setkal s prezidentem Tomášem Garriguem Masarykem a spolu rokovali jak o navázání oboustranných vztahů, tak o aktuálních otázkách církevně-náboženské povahy. Již na konci září tohoto roku rozhodl Svatý stolec o vyslání někdejšího sekretáře apoštolské nunciatury ve Vídni Clementa Micary do Československa, aby zde působil jako pověřenec Svatého stolce u československého episkopátu pro náboženské záležitosti.²

Oficiální diplomatické styky mezi Československem a Svatým stolicem byly navázány dne 24. října 1919, kdy do Prahy přicestoval již podruhé nuncius Teodoro Valfrè di Bonzo, doprovázen zmíněným sekretářem Clementem Micarou. Téhož dne byli přijati ministrem zahraničí Edvardem Benešem a o den později prezidentem Tomášem Garriguem Masarykem, jemuž odevzdali oficiální uznání *suverénního a neodvislého* Československa Svatým stolicem. Dne 26. října se oba muži zúčastnili slavnostní konsekrace nového pražského arcibiskupa Františka Kordače ve svatovítské katedrále na Pražském hradě za přítomnosti významných představitelů politického i náboženského života země. Vídeňský apoštolský nuncius poté představil pověřence Svatého stolce přítomným biskupům.³

1/ *Acta Apostolicae Sedis. Commentarium officiale* X (1918), s. 478–479; Alena Gajanová: O poměru Vatikánu k předmnichovské republice, in: *Církev v našich dějinách*, ed. Bohumil Černý, Praha 1960, s. 155.

2/ Marek Šmíd: *Apoštolský nuncius v Praze. Významný faktor v československo-vatikánských vztazích v letech 1920–1950*, Brno 2015, s. 41; Archivio Apostolico Vaticano (dále jen AAV), Nunziatura Cecoslovacchia, busta 12, fascicolo 44.

3/ M. Šmíd: *Apoštolský nuncius v Praze*, s. 42; E. Beneš T. Valfrè di Bonzovi, 24. 10. 1919, AAV, Nunziatura Cecoslovacchia, busta 5, fascicolo 16, f. 6; *Národní politika*, 25. 10. 1919.